

testű, füles urna a hamvakon kívül más leletanyagot nem tartalmazott. A temetőhöz tartozó további sírok nem kerültek elő.

A feltárássra kijelölt terület ÉNy-i szélén lehumusztolt 2580 m² felület bizonyult a lelőhely legintenzívebb részének, mely ÉÉK-i és D-i irányban folytatódik a be-ruházás által nem érintett területen is.

Több kisebb folt mellett egy nagyméretű, 60 m-nél hosszabb, összefüggő foltot figyeltünk meg. Ebben a feltárással 43, különböző méretű régészeti objektumot sikerült elkülönítenünk. Leletanyagban leginkább a középső és déli szakaszon feltárt objektumok bővelkedtek: a késő rézkori badeni kultúra jellegzetes díszített töredékeit szolgáltatották. A nagyobb kiterjedésű késő rézkori település központi része tehát az ÉNy-DK irányú dombhát DNy-i lejtőjét foglalta el.

A leletanyag a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat nyíregyházi irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Kondé Zsófia, Tarbay Gábor technikusok. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

FÜZESI ANDRÁS

374. Ófehértó határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ő, B, Á

A Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Örökségvédelmi Központ 2010 tavaszán megelőző feltárássokat végzett az M3 autópálya Nyíregyháza–Vásárosnamény közötti szakaszának építésével érintett régészeti lelőhelyeken.

Keresztút (M3-117 lh., KÖH 34961): Április 12. és július 6. között 10 000 m²-en 60 objektumot tártunk fel. A lelőhely a 2009 novemberében végzett próbafeltárással került elő, az akkor kijelölt terület Ny-i részén. A felület két homokdomb oldalában és a köztük lévő hajlatban helyezkedik el. A foltok a terület K-i és középső részén átlagosan 40–50 cm-es relatív mélységben jól láthatóan, a Ny-i részen pedig átlagosan 10–15 cm-es mélységben, rendkívül magasan jelentkeztek.

A feltárt 34 gödör, verem, 14 épület, 7 árok, 2 kút, 1 karám és 1 csontvázas sír egy *Árpád-kori* falusi jellegű, közepesen sűrű szerkezetű település részét képezi. Megfigyeléseink alapján a település a nyomvonalról É-i irányba folytatódik. Mindhárom irányban sikerült nyomvonalon belül lehatárolni a lelőhely szélét. Keleti irányban egy ismeretlen korú, de feltételezhetően a településhez tartozó, a hátán nyújtott, NyDNy-KDK-i tájolású csontvázas sír jelentkezett. A sír folt nélkül került elő, ezért a környezetét kézzel ásott kutatóárokokkal kutattuk át, azonban további váz nem jelentkezett.

A nyomvonal D-i részén árokcsakaszokat dokumentáltunk, amelyek feltételezhetően a falu kerítőárkának részei. Nyugati irányban egy sűrű, félkör alakban rendeződött objektumcsoport hirtelen szakadt meg. Tíz métert követően egy téglalap rajzolatú karám foltja került elő, amely szintén a falu szélét jelzi.

Az előkerült 14 épület mindegyike félig földbe mélyített, többségük szabályos téglalap rajzolatú, átlagosan 290–350×273–305 cm alapterületű, függőleges falú, 40–60 cm mélységű. Délkeleti sarkukban kőomladék jelentkezett, amely a kőkemence maradványa. Két épületet dokumentáltunk, amelyek oldalfalához meneteles bejárati rész csatlakozott. A 70–85 cm mélységű házak oldalfalába bevált kemencék kerültek elő. A legjobb állapotban megmaradt épület 456×310 cm alapterületű, 70 cm mélységű. Három falba bevált kemence került elő benne. Az oszlophelyek jól láthatóan kirajzolták az épület szerkezetét. Az épület DNy-i részében egyértelműen elkülöníthető verem jelentkezett.

Az egyik épület lekerekített sarkú, téglalap alakú, ÉNy-DK-i tájolású. A D-i fal középső részénél kőből kirakott tűzhely maradványai kerültek elő, ÉNy-ról bejárati rész csatlakozott. Cölöpszerkezetre utaló nyomot nem figyeltünk meg. Egy szintén földbe mélyített, DNy-ÉK-i tájolású, 100 cm mélységű, függőleges falú épületben cölöphelyek is jelentkeztek. ÉK-i sarkában az oszlophelyek elrendeződése alapján egy külön, négyzet alaprajzú szerkezeti egység rajzolódott ki. Ennek közepén vöröses sütőfelület jelentkezett. A bontás korábbi fázisában, az oszlophelyek fölött kőomladék koncentrált, ami a tűzhely része lehetett. Az épületekben lévő kemencék platnirétegeit átvágva állatcsontból, kerámiából és kőből kirakott hőtartó réteget találtunk. Az épületekből a nagy mennyiségű őrlőkőtöredék és megmunkált kövek mellett több vaskés is előkerült.

A ledokumentált árokcsakaszok a dombhátra merőlegesen helyezkedtek el, sekélyek, keskenyek. Egy kutat 4 m mélységig tudtunk bontani, azonban nem értük el az alját. Ebben a mélységben egy kör alakú, megközelítőleg 180 cm átmérőjű foltot figyeltünk meg. Két szórvány érmét fémkeresővel találtunk: egy Béla, nyitrai herceg ezüstérme (1048–1060), és egy rézérme III. Béla (1172–1196) idejéből. A kerámia és az éremleletek alapján a falu élete a 11. és 12. századra tehető.

Tapasztó föld (M3-27 lh., KÖH 34800): Az Ófehértótól DK-i irányban elhelyezkedő lelőhelyen 2009. november 17. és 2010. március 31. között végeztük a kutatást. A lelőhelyen három domb található, így a terepviszony a környezethez viszonyítva változatos, nagy szintbeli különbségek észlelhetők. Az előzetes hatástanulmányok alapján a területen bronzkori telepnyomokat vártunk. A kutatás megkezdése előtt a felszínről néhány darab őskori kerámiát gyűjtöttünk össze. Az ÉK-i részen egykor erdő állt, a 19. sz. közepén készült II. katonai felmérés igazolja, amelyen egy tölgyerdő van feltüntetve, gróf Maliáthi-erdő.

A terület középső részén is egy nagyobb felületet nyitottunk meg. A két terület közötti részt kutatóárok-
kal kötöttük össze. Itt egy cölöpszerkezetet, vélhetően kerítés nyomát, valamint szabályos alakú gödröket dokumentáltunk. Azonban leletanyag hiányában biztosan állítani, hogy régészeti jelenségek, nem tudjuk. Ugyanakkor recens leletek sem kerültek elő. Az előke-

rült jelenségek közül 13 gödröt tudunk objektumként azonosítani. A belőlük előkerült kevés kerámia alapján őskoriak.

Tapasztóföld II. (M3-28 lh., KÖH 34802): Az Ófehértótól DK-i irányban elhelyezkedő lelőhelyen 2010 tavaszán 1900 m² nagyságú területet nyitottunk meg. A feltárás megkezdése előtt a felszínről néhány darab őskori kerámiát gyűjtöttünk. A dombháton kevés, a lejtőn több szórvány bronzkori kerámia került elő. Ezek a szórvány leletek a futóhomokrétegben, akár 1 m-es mélységben is előkerültek. Régészeti jelenségeket, fedett humuszréteget, valamint kultúrréteg nyomait nem figyeltük meg a domb Ny-i oldalán. Ez az erős homokmozgással és az erózióval hozható kapcsolatba. Négy NyDNy-KÉK-i irányú, egymással párhuzamos árokkal kutattuk meg a területet. Négy helyen alakítottunk ki geológiai szondát. A rétegsorok nagyon változatosak voltak. A kijelölt terület K-i részén egy vékony, átlagosan 20 cm vastagságú világos barnásszürke színű homokrétegben objektumfoltokra lettünk figyelmesek. Itt egy nagyobb egybefüggő területet nyitottunk meg. Az objektumfoltok jól elkülönültek, jól rajzolódott a körvonaluk. Betöltésük sötét barnásszürke színű volt, felszínükön kerámia, állatcsontdarabok és apró paticszemcsék jelentkeztek.

Három objektumot tártunk fel, melyek az előkerült leletanyag alapján a kora bronzkorra datálhatók, nagy mennyiségű kerámia került elő belőlük. Az egyikben csiszolt kőbaltatöredéket találtunk, amelyen a bronzöntvény utánzása figyelhető meg. A kerámia közül fontos megemlíteni a bekarcolt geometrikus belső díszítésű tál-töredékeket és a „bajuszos” mintázatú edénytöredéket.

Munkatársak: Cservenákné Kasza Edit, Erdei Krisztina, Farkas Gábor.

MAJERIK VERA – NICKLAS LARSSON

375. Óföldrak határa

(Csongrád megye) Ő?, LT, Sza, N, Á, Kö?

A Nabucco gázvezeték Csongrád és Bács-Kiskun megyét érintő nyomvonalszakaszára készítenő örökségvédelmi hatástanulmányhoz kapcsolódó terepbejárásokat 2009. december 7. és 2010. május 25. között végeztük. A beruházás a két megye területén áthaladva összesen 23 település közigazgatási területén valósul majd meg, a tervezett 177 km hosszú nyomvonal mindkét oldalát 100-100 m szélességben vizsgáltuk. A terepi felderítés időpontjában a külterületi szakasz meghatározó részét (kb. 21%-át) már sűrű vetés borította, nagyjából hasonló arányban (kb. 19%) fordult elő erdő, rét, legelő, ill. gazzal fedett terület, melyeken szintén nem lehetett terepi kutatást végezni. Összességében a külterületi szakasznak mindössze 60%-a bizonyult terepbejárásra alkalmasnak.

Az Óföldrak külterületén végzett munka során 3, korábbról már ismert lelőhelyet érintettünk: *M43 út „I. fázis” nyomvonalának 12. lelőhelye (KÖH 34502); Kéthalmi-dűlő II. (56351), Kerekklapos-dűlő (73477).*

Továbbá egy új lelőhelyet is találtunk: *Ürmösi-csatorna (74419)*. A terepbejárás során őskori(?), kelta, szarmata, népvándorlás kori, Árpád-kori és középkori(?) leleteket gyűjtöttünk.

Munkatársak: Sóskuti Kornél régész; Weisz Attila geodéta; Molnár Zsolt, Császi Dávid geodéziai asszisztensek; Alács Attila, Rózsa Gábor, Kovács Sándor, Kulcsár Zoltán, Kulcsár Zoltánné technikusok; Kovács Zsófia archeozoológus.

PARDITKA GYÖRGYI

376. Őr, Temetőtől DNy-ra

(KÖH 34838)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Á

A Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat 2010. június 7–18. között elvégezte az M3-56 jelű régészeti lelőhely (041/85, 041/88, 041/91, 041/94, 041/97 hrsz.) próba- és megelőző feltárását. A kutatást az M3 autópálya Nyíregyháza-Vásárosnamény közötti szakaszának építése tette szükségessé. A feltárt terület 3526 m² volt.

A lelőhely a település belterületétől és a temetőtől DNy-i irányban helyezkedik el, egy K-i irányban kissé emelkedő homokdombon. Területén korábban akácok állt. A nyíregyházi Jósza András Múzeum munkatársai lokalizálták a lelőhelyet, amikor Árpád-kori kerámiatöredékeket találtak.

Feltárásunkon már az első napon szabályos téglalap alakú beásások foltjai kerültek elő Árpád-kori kerámiatöredékekkel együtt. A régészeti jelenségek mintegy 50 cm mélyen jelentkeztek, az akácgyökerekkel bolygatott világosbarna, homokos humuszréteg alatt. A 10 m széles és mintegy 300 m hosszú sávban a gépi humuszolás során összesen 22 régészeti jelenség került elő. Ezekből 11-et (7 gödör és 4 cölöphely) kelteztünk az Árpád-korra, 11-et pedig az újkorra.

A szögletes beásások újkori szőlőültető gödröknek bizonyultak. Ezek mellett meglehetősen szórtan Árpád-kori gödrök, valamint cölöplyukak helyezkedtek el. Próbafeltárással folytattuk a kutatást: kutatóárkainkat Ny-K-i irányban húztuk, 2,5 m-es szélességben és 30–40 cm-es mélységben. Egyik kutatóárkban sem került elő régészeti jelenség, azok a lelőhely D-i felén helyezkedtek el.

A lelőhelynek csupán a K-i, nagyjából 10 m-es sávjában figyeltünk meg meglehetősen szórtan elhelyezkedő régészeti jelenségeket, melyek az Árpád-kori településhez tartozhattak. A gödrökből, cölöplyukakból nagyon kevés leletanyag került elő, ám azok egyértelműen bizonyítják az Árpád-kori kelteztést (13. századi fehér fazéktöredékek, lassúkorongolt, hullámvonaldíszes kerámiatöredékek). Állatcsontot viszont egyáltalán nem találtunk.

A leletek a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat nyíregyházi irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.